

Szív Ernő

A berlini fekete-füzetből

Baba

Halad a szeptember szemközt, a rossz betonon. Dülöngél és részeg. Ajka kifordul a szájából, akár egy rajzfilmkutyanak. Hiába nyitva a szeme, mert nem néz. Megáll, imbolyog, a sliccét gombolja. Nagyokat köp garatból. A gyerek kihajol a kosziból és nézi. Baba, mondja. Baba. Kővér néni el, biciklivel. Szatyrában répa, zöldecség és krumplics. És valami lábcs is, zománcos kis lábcs. Lapos a hátsó kerék. A gyerekek nézi. Baba. Hazemegyünk. Otthon jobb. Baba. Otthon pelenkaszag, főzelécszag, szeptemberszag. Szeptember behussan a lakásba, matat, kézírathalomba lapoz, nyugtalankodik. A gyerekeknek tente. Lefogalmazok egy rövid cikket napi megrendelésre. Dolgozunk. Az élet ki van rúgva, kisfiam. Azért fogalmazunk, hogy nektek, gyerekeknek, könnyebb legyen. Hogy ne legyen annyi gond, hogy takarodjon a bánat. Ágy alá, szekrény mögé a félelemmel. Ah, dehogy is. Azért írok, hogy nekem jobb legyen. Az a szeretet, amit ragozni lehet. Úgy sírsz, mint egy ördög. Az élet ki van rúgva, kisfiam. Szeptember van és baba. Az ég egyetlen mocskos felhő Kelettől Nyugatig, és vissza. Permetez a hideg víz, lábuhanyzik az Isten. Baba. Nem akarok több pénzt. Annyi is megvisszátal. Az ám, a vigasz. Szeptember a barátom, nagyon beteg. Hever a kórházi matracon és ritkán ébred, pedig nem is alszik. Barátom alku tárgya. Nem, dehogy. Barátom már nem alku tárgya, az üzlet megköttetett. Pecsét és dátum, és itt kell aláírni. Barátomból csövek lógnak ki. Barátom mellett zacskó, abban könnyű huyg sárgáll, mint tokaji szamorodni. Baba. Szeptember szerkesztő ír. Küldj írást, olvasom, hanem azt is súgnám barátián, olvasom, hogy túl sok a mondat, és vigyázz, vigyázz. Baba. Szeretem szeptember szerkesztőt. Majd küldök írást. Legyen még több mondat. A világban eddig iksz mennyiségű mondat volt, és ezzel itt máris iksz plusz egy. Annyi mondat legyen, amennyi lehet. Baba. A siker is szeptember. Belerohad a napi bakancsba, átgyalogolsz vele fényen, vízen, temetődombon. Baba. Szeptember az halál. Szeptember az gyász és temetés. Szeptember az tor, Bakó székszárdi háza, a család. Baba. Szeptember az csomagolás, három súlyos bőrönd, és köd. És Berlin. Baba. El fogok utazni.

Hírek, felhők, konyakok

Szív ezt az egészet hallotta valakitől. Nos igen, hogy kitől is, nyilván megmondhatná, szépen ideírhatná, hanem ez már olyan mindegy, mintha valóban megtörtént volna, mintha igaz lenne. Éppen olyan mindegy, mint a víz, amiben már lemosakodtunk. Szóval azt hallotta Szív, hogy Bakó András búcsúztató szövegét, azt a néhány sort, azt az egylendületű hírlapi flekket, amelyben legalább annyi kötelességtudat munkált, mint amennyi fájdalom, és amely a halál másnapján jelent meg a helyi újságban, bekeretelve, dőlt betűkkel szedve, úgymond kurziválva, egyszóval

ő ezt az egy flekket már megírta korábban. Vagyis annyira készült a búcsúztatás ki-
zárólagos szerepére Szív, mondták neki, hogy egy este odaült az íróasztalához, és le-
írta a mondatot:

Meghalt Bakó András.
Hogy talán leírta még egyszer.
Elhunyt Bakó András.
S így is próbálgatta.
Elment Bakó Andris.
És ígtyovább.

Pedig Bakó András még élt. Igaz, halálán volt. Igaz, alig volt már tiszta pillanata. Igaz, magatehetetlen volt. Igaz, néha felült az ágyában, s a testéből lógó csövekkel együtt elindult, ám hogy hová, azt már a lábai sem tudták volna. Akárhogyan is, de élt és lélegzett Bakó. Néha azt mondta a villamosnak, hogy villamos. Zenét kért. Azt mondta, hogy a nővére szép. És talán tudta még, hogy ősz van, és szeptember van, hogy kint az utcán merő szesélyből csapkod az eső, aztán a fény lassan szárítgatja a rossz aszfaltot. Tudhatta ezt Bakó, mert élt. Legyen elég ennyi. És ő, hallotta a *hírt* Szív Ernő, mégis annyira magának akarta a búcsúztatás drámai szerepét, hogy egy este leült az íróasztalához, ráncolta kicsit a homlokát, tornáztatta az ujját, ivott egy kis esti kávé, és leírta:

Meghalt Bakó András.
Vissza kell most pergetni vagy négy hónapot.

Szív Hamburgból érkezett haza, még tavasszal, de odafönt, hová már nem ér el az emberi homlok, a fák ágai a nyár érett húsába kapaszkodtak. De csak odafönt. Embermagasságban hideg volt. Jó egy hónap távollét után tért haza Szív. A könyvnapon találkoztak, a Dugonics téren. Erősködött a szél boldogtalanul, hidegen és fényesen. Egy nagyon sovány és nagyon sápadt embert ölelt meg a zenélő szökőkút mellett, és ez a változás egészen megdöbbentette. Bakó összement és gyenge lett, mint egy üres papírlap. Márciusban még erősnek tűnt, pirospozsgás volt az arca, akkor még, ahogy mondani szokás, súlyánál volt, terveit és a vágyait sorolta, tudott dühös és mogorva, szeretetreméltó és esendő lenni. Élt. Most meg mintha kihűlt volna benne valami. Mintha valamit elvesztettek volna belőle. Május, igen, ez volt az a hónap, amikor a halál gyorsítani kezdett Bakó szervezetében. Három hónapja volt még ekkor Bakónak az életben. Három hónap, és a szeptemberből valamennyi.

Bakó András dedikált ott, a Dugonics téren. Tolla valahogy nem volt, így hát kölcsönkért valakitől. Egy nagyon szép s láthatóan nagyon drága golyós íront adtak neki. Szív már nem emlékszik rá, hogy ki, mindenesetre Bakó ezt a szép és drága tollat azon mód beejtette a szökőkút rácsai közé, s egészen úgy tetszett, ez a toll elveszett, ennek a tollnak annyi, s bizonyára így is lett volna, ha nem tűnik föl a könyvheti ácsorgók gyér népségében Majorka, ha nem hasal rögvest a rácshoz, nem ügyeskedik egy fémpálcával, hogy végül diadalittasan kiemelje az íront, és bevallja, nem csak a diadaltól ittas, hogy csak azért sikerült neki a művelet, mert istentelenül másnapos, hogy tiszta fejfel és rezzenéstelen kezekkel ilyen mélységből egy ilyen tollat kiemelni képtelenség lenne, és akkor ezen nevettek, Bakó is heherészett, miközben az oldalára tévedt a keze, ahol egy zacskóban végződött a teste. Fújta a hideg júniusi szél. Szív Ernőné ekkor látta utoljára az utcán Bakót. A dedikálásnak vége lett. És akkor elmentek a Botond nevű étterembe, négyen, mert Szív Laci-ka is velük volt. Drága belga sört ittak, és Bakó fizetett. Vitatkoztak ezen egy kicsit,

mármint hogy ki fizessen. Vannak emberek, akik úgy élnek le az életüket, hogy lényegesen többet fizetnek, mint amennyit nekik fizetnek. Bakó ilyen ember volt. Többet itták az ő borát, az ő sörét, és többet itták az ő pálinkáját, mint amennyit ő ivott mások kontójára. Mindenesetre akkor egy korsóval és egy pohárral ültek meg ott, a Botondról elnevezett étterem fényes teraszán, közben Szív Lacika szendergett a távoli napsütésben, Szív meg, aki néhány napja érkezett haza Hamburgból, arról fecsegett Bakónak, milyen érzés is a felhők fölött repülni, minisztériumi első osztályon persze, ahol az alig egy órás út alatt négyszer kérdi meg a légikisasszony, parancsol-e a kedves utas konyakot. Bakó bólogatott.

Aha, aha, a felhők fölött konyakozni.

Közben az oldalára tévedt a keze, és ott maradt.

Aztán a sör elfogyott.

Bakóval nem lehetett a halálról beszélni. Legfeljebb annyit mondott olykor, komorabb pillanataiban, ha nem sikerül ez és ez a műtét, ha nem hoz eredményt ez és ez a beavatkozás, ha nem távolítják el az oldaláról ezt az undorító zacskót, akkor ő magától elmegy, akkor ő majd megoldja a szenvedését, akkor ő majd maga vet véget ennek az egésznek, mert az képtelenség, hogy így éljen, zacskóval az oldalán, megálázva és kiszolgáltatva, nyomorék módon, évekig. Bakó soha sem beszélt úgy a közelgő halálról, mint valami elkerülhetetlen és végérvényes eseményről. Nem békélt meg, az utolsó percig sem. Egyszerűn nem volt kapható a lélek békéjére, úgymond.

Azon a nyáron még a fogait csináltatta.

Akkor is az utcán találkoztak, véletlenül, egészen pontosan a Széchenyi tér trolimegálló oldalán botlottak egymásba, és Szív elkísérte Bakót a fogrontgenes kis irodába, ami egy belső körudvaron nyílt, valaha talánlegény szoba volt, vagy szegényes szolgáló lak, két egymásba nyíló parányi helyiség, s míg Bakó morogva és bosszankodva újra és újra visszament a fekete szobába, mert rendre elmozdult a röntgenkép, Szív elnézte az udvaron heverő kövér macskákat, félig nyílt, álmos tekintetüket, lassú mozdulataikat, s amikor Bakó végre elkészült, elmentek a Boszorkányba, és ittak egy pohár fehér bort, ki tudja már, talán a legutolsót. Szív fent, Pesten hallotta meg a hírt. Sírt egy kicsit. Aztán az első vonattal hazautazott, vissza Szegedre, ahol már várták a búcsúztató cikket. Szív akkor és ott írta meg, a halál napján. Nem előbb és nem később. Igaz persze az is, hogy a helyi hírlapon kívül további három más helyen is el kellett a barátját búcsúztatnia.

Betegség

Egyik napról a másikra lett *beteg*. Október már nagyon a végét járta és Szív éppen háromhete volt itt. Berlint is elérte az ősznek ama szakasza, melyben az elmúlás végérvényességét már nem csalja el a délelőtti fény, a meleg foltokban remegő muslincahad, a fenyők és a parkok pázsitjának harsogó zöldje, mert ha séta közben az ember az arcát a Nap langyos melegének is tarthatja, akkor is derékig gázol valami alattomos hidegben. Holott a dolgok részvétlenné tűntek a változással szemben. A rohsentali ötvenkettes villamos éppúgy dübörgött végig a Grabbeallén, mint annakelőtte. Abban a nyomorult kiskereskedésben most is csak bolgár kadarkát és olasz pezsgőbort kapni. A sarkokon éppúgy álldogáltak a kicsi sárga emberek, dagadt cigarettás pakkokkal a hónuk alatt, és ha megláttak egy lassan közeledő rendőrautót, nyomban inaltak vagy más parkoló autók mögé kushadtak, mint egykor Szívék, amikor gyerekként humósat játszottak. Ez már nem ugyanaz a világ volt, s mégis úgy akart benne minden részt venni, mint annakelőtte. A pankow parkokban kicsi

piros gépek fűjják össze az avart. És a dübörgés felhallatszott a Majakovszkij körig, hol Szív kicsiny lakhelye állt.

Szív egyik napról a másikra lett rosszul, és igencsak csodálkozott ezen. Nem értette, hogyan és mi módon keríthette hatalmába szervezetét a kór. Azt gondolta, nem adott okot a betegségre. Úgy mondta ezt akkor magának, nem szolgált rá, hogy ez az egész értelmetlen. S amint töprengett, mindegyre bizonyosabban látta, hogy betegségére – általános elesettségére, karjainak fájdalmára, erőteljes lázára, a kelletlenül szúrásokra a lapocka alatt, felpuffadt és vizenyős arcára, s mindenképp légszövének égető, már-már kibírhatatlan fájdalmára – nem valamiféle szokványos és hétköznapi magyarázat szolgál. Annak ellenére gondolta így Szív, hogy jól tudta, ez a tünetegyüttes nyilvánvalóan influenzára utal. Nem többre és nem kevesebbre. Úgynevezett vírusos fertőzésre. Egyelőre persze, tette hozzá gondolatban. Mert hiszen a második alvásmentes éjszakán már felrémlített előtte egy tüdőgyulladás komorabb lehetősége is, eszébe jutott, hogy német kórházba kerülhet, német betegek és német orvosok közé, német gyógyszereket kell szednie és németül kell meggyógyulnia. Szív pedig, mondhatni a *hazaszereget minimumaként*, mindenképpen magyar kórházba kíváncszott, már ha illetően ellátást kívánt volna az állapota. Szó se volt erről, természetesen. Egyelőre arról volt szó, hogyan és miért lett beteg.

Az utóbbi héten nem ült hosszan köztéri padokon, s ha nem is túl melegen, de figyelmesen öltözködött. Sok folyadékot ivott, melyek között jócskán akadt vitamindús, savanyú és édes, keserű és fanyar is, továbbá az utcák fényesebb és melegebb oldalán sétált, és bizony sokat és igen intenzíven gondolkodott. Nyugodt volt, tulajdonképpen kiegyensúlyozott. Szív mégis beteg lett, holott napok óta nem találkozott emberrel. Nem beszélt senkivel, mert nem hívták, és mert ő sem hívott senkit. S minekutána Szív a fertőzés és a vigyázatlanság kézenfekvő lehetőségeit kizárta, úgy döntött, hogy a betegségére egyetlen ésszerű magyarázat van. Betegsége a magány, a lelkén mindinkább elhatalmasodó egyedüllét természetes fejleménye.

Igen, a magány az, ami betegé tette.

Három hete volt Berlinben, s úgy vetette bele magát a munkába, mintha soha nem dolgozhatna már az életben, mintha az utolsó lehetősége lenne ez, napi tíz-tizenkét órát írt; evett néhány falatot, megint dolgozott, ivott egy pohár sört, vagy kettőt, megint dolgozott, elolvasta az újságot, megint dolgozott, s ez így ment három hete. És persze mindennap sétált egy kiadósat, vagy gyorsvasúton átutazott a nyugati oldalra, nézelődött, kicsit berúgott, levelező lapokat firkált, volt tehát emberek között is, vagyis ez az állítás éppen hogy így nem pontos. Szív ott volt az emberek között, és erről többet nemigen mondhat. Lassan egy hete nem szólították meg, nem kérték a segítségét, nem figyelmeztették, nem is kiáltottak rá, nem ütötték meg és nem simogatták, s ha egy-egy tekintet átsiklott az arcán, azzal a meg nem szakadó lendülettel tette, amelyet Szív is olyannyira ismert már. Az ember úgy figyelte az arcokat, ahogy vonatablaktól az elsuhanó tájat. A dolgoknak nincs egyedi, saját *magukra* vonatkozó emléke, csak folyamatosságukban léteznek, addig a lélektelen másodpercig, míg föltűnnek, s csak azért tűnnek föl, hogy eltakarjanak egy másikat, s hogy őket is eltakarják. Így veszett el Szív arca is a hárommillió berlini masszában. És Szív ettől beteg lett. A gyógyszerek mit sem segítettek, sőt, inkább fokozták a rosszulleteket, szédülést és hányingert okoztak, a fájdalomcsillapítók fájtak, a köhögéscsillapítók köhögtek, a lázcsillapítók tüzeltek a lázat. Szív testében, képzavarral szólva, minden a feje tetejére állt.

És akkor Szív megpróbálta elgondolni, hogyan is tesz beteggé a magány. Szívból e három hét alatt lassan, de biztosan eltűnt a részvét. Szív sokat gondolkodott és fontosnak is tartotta a gondolatait. Csakhát egyre kevésbé szerette őket. Már magát sem sajnálta. Híján volt az *önszeretet minimumának* is, ami pedig az önbecsülés te-

vékeny része. A magányos ember önző lesz. Van a magánynak egy olyan fajtája, amely beszűkít és lélektelenné tesz, s mert eltűnik az emberből a szeretet minden alfaja és főfaja, egyetlen egy tulajdonsága tolakszik a többi elé, az tudniillik, hogy védtelen és kiszolgáltatott, hogy jöhet a legkisebb, a legjelentéktelenebb kór, a legegyszerűbb történet, és máris áldozattá válik.

És Szív beteg volt, de semmi kedve nem volt, hogy az legyen. Szív nem akart áldozattá lenni. Holott persze már az volt. Valamit tenni kellett, de mit. Talán valami váratlan dolgot kellene cselekednie, és ekkor arra gondolt, hogy esetleg megebédelhetne egy igazán előkelő helyen, mondjuk Berlin legelegánsabb negyedében, egyszerűen végig ehetné az étlapot, úgy rendelhetne, mint egy gazdag moszkvai, aki először jár olyan helyen, ahol nem vöröscsillag alakú az ég. Csakhogy Szívnek annyi étvágya sem volt, mint egy vlagyivosztoki verébnek. Aztán arra gondolt, hogy venni kellene Szív Ernőnének valami nagyon drágát, valami nagyon szépét. Hanem ez még kétségesebben hangzott. Hiszen nem tavasszal történt-e meg, hogy amikor Hamburgból megérkezett, *három pár* drágábbnál drágább, szebbnél szebb cipőt helyezett Szív Ernőné várakozó tekintete elé, ám csakhamar elkomorult a hitestársi tekintet, csalódottság és keserűség váltotta fel, mert kiderült, hogy az egyik cipellő nagy, a második kicsi, a harmadik pedig egyszerűen nem tetszik. Szív nem mert Szív Ernőnének drága dolgot vásárolni.

És Szívnek, a harmadik átvirrasztott éjszaka után, kora reggel, amikor már dübörgtek a falevélzsedő gépek, eszébe jutott a tevés zakó. A tevés zakót még Szív Ernőnével együtt látták egy müncheni áruházban, jó egy évvel ezelőtt, egy nagyon forró nyár kellős közepén, amikor még Szív Lacika is Szív Ernőné testében volt. És akkor Szív beleszeretett abba a zakóba. Csakhát az árfolyam, az volt valami rettenetes. Úgy érezte akkor Szív, neki soha a nyomorult életben nem lesz annyi pénze, hogy egy ilyen zakót megengedhessen magának. Rosszul érezte ezt is, mint annyi mindent az életben. Szívnek azóta jobban ment. Itt, Berlinben például volt pénze. Nem sok, de azért nem is kevés. Ráadásul azt a tevés zakót is itt látta, figyelte rá. És Szív köhögve, harákolva, fulladozva, a betegségtől félholtan megisztázkodott és ruhát öltött ezen a reggelen. Pénzes borítékot helyezett a zsebébe. Aztán elmetrőzött az Alexander térre, bement az áruházba, és odalépett a tevés áruk pultjához. Nos igen, ott lógott vevőre várva a zakó. Rozsdabarna volt, erős volt, szép volt és drága volt. Minden passzolt. Az eladó hölgy nyomban látta, hogy Szív komoly vevő, mert a komolyság gyakorta összetéveszthető a betegséggel. Szív egymás után próbálgatta a zakókat, ám teljesen soha nem stimmelt a méret, az egyik darab nagy volt, a másik kicsi volt, és Szív kétségbeesetten nézett az eladó kisasszonyra, és persze azt kérdezte, hogy áll, és a kisasszony elfintorodott és csak annyit mondott, ez a zakó, kérem, igen bő, és akkor Szív azt kérdezte, mit tetszik gondolni, megvegyem-e mégis, és a kisasszony ingatta a fejét, újra elfintorodott, és azt mondta, ennyi pénzért nem szabad megvenni. Ennyi pénzért egy ilyen zakónak úgy kell állni, mint tevén a *púp*. Hát éppen erről van szó, gondolta Szív, hogy ennyi pénzért. Rosszul volt. Láza volt, elesett volt. Letette a zakót. Nézte. Felpróbálta újra. Rozsdabarna, szép, drága és bő. Tényleg lötyögött. Újra lerakta a zakót Szív. Az eladó kisasszony csak a fejét csóválta.

Nem, nem, nem.

És akkor Szív testében nagy hullámokban újra támadni kezdett a láz. Szédülni kezdett, ő pedig belekapaszkodott a tevés zakóba és verejtékes homlokkal, láztól csillogó szemekkel azt lehelte, hogy mégis megveszi, lesz, ami lesz, ez a zakó kell neki, majd belehízik, és egyáltalán, kinek mi köze hozzá, ez zakó az övé, senki másé. És az övé is lett, mert kifizette, és elfutott vele. Rosszul volt és büszke volt. Hiszen megcsinálta! Kibabrált betegséggel, kórral, aljas magánnyal. És Szív ment hazafelé

Pankowba, és tudta, hogy hamarosan meg fog gyógyulni, mert valami szokatlant tett, mert csellel győzte le a magányt, a lélektelenséget és a kiszolgáltatottságot.

És Szív persze még sokáig nem gyógyult meg.

Csak mert a lélek magányának tökéletesen mindegy, hogy rossz pulóvert, vagy háromszáz márkás zakót húznak a testre.

Zalán Tiborral egy Kicskereső-táborban, 1977-ben